

15.2.2018

Valtioneuvoston kanslia
Terveet tilat 2028 -ohjelma
terveet-tilat@vnk.fi

Lausunto, Terveet tilat 2028 -ohjelma

Suomen Vanhempainliitto kiittää Valtioneuvoston kansliaa mahdollisuudesta antaa palautetta Terveet tilat 2028 -ohjelmasta. Vanhempainliitto on valmistellut lausuntonsa siten, että ottaa kantaa lausunnossaan Terveet tilat 2028 -ohjelmaan ja lausuu erikseen THL:n Kansallisesta sisäilmaohjelmasta THL:lle.

1. Sisältääkö ohjelma tarpeelliset toimenpiteet tavoitteen saavuttamiseksi

Suomen Vanhempainliiton mielestä ohjelmassa on esitetty melko kattavasti toimenpiteet, joiden avulla ohjelmalle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa. Ohjelmassa kuvataan ongelmien laajuutta ja altistuvien määrää hyvin. On tärkeää, että suunnitelma on pitkäjänteinen ja sisältää konkreettisen aikataulun eri toimenpiteille. Kannatamme sitä, että toteutetaan tavoitteisiin kirjatun mukaisesti ”hyviin käytäntöihin perustuvaa kokonaisvaltaista mallia sisäilmaongelmien tunnistamiseksi, niihin puuttumiseksi sekä niiden ennaltaehkäisemiseksi.” Pidämme erittäin tärkeänä, että ohjelman tavoitteiden mukaisesti ”samalla tehostetaan sisäilmasta kärsivien neuvontaa, tukea ja hoitoa.” Koordinaatio THL:n Kansallisen sisäilmaohjelman kanssa on tärkeää. Ohjelmaan ei sisälly valtion rahoitusta kiinteistöjen omistajille. Vanhempainliitto esittää huolensa kuntien mahdollisuuksista vastata ohjelman tavoitteisiin ja vaatimuksiin nykyisellä rahoituksella ja investointimahdollisuuksilla.

Vanhempainliitto esittää, että ohjelmaan sisällytetään lapsivaikutusten arviointi. Lapsivaikutusten arviointi tulee sisällyttää itse ohjelmaan ja vaikutuksia lapsiin on seurattava prosessiarviointina toimeenpanon yhteydessä. Lisäksi ohjelmassa tuotettavissa materiaaleissa, toimintamalleissa ja ohjeistuksissa on huomioitava se, että prosesseihin sisällytetään lapsivaikutusten arviointi ja huolehditaan kuntalaisten (erityisesti tilojen käyttäjien) osallisuudesta.

On tärkeää, että ohjelma nostaa useammassa kohdassa esiin ajantasaisen ja avoimen viestinnän sekä luottamuksen rakentamisen. Vanhempainliiton näkökulmasta nämä tekijät ovat ensiarvoisen tärkeitä sisäilmaongelmia hoidettaessa.

Suomen Vanhempainliiton sisäilmavaikuttamistyön slogan on ”Lapsen koulupäivä on tänään”. Tämän hetken lapset ovat jo aikuisia vuonna 2028, eivätkä he voi odottaa kymmentä vuotta terveitä tiloja. Vanhempainliitto painottaa, että Terveiden tilojen vuosikymmen -ohjelman toimenpiteiden rinnalle on

rakennettava suunnitelma ja kuntia velvoittava prosessi siitä, miten huolehditaan jo sairastuneiden lasten oikeudesta oppimiseen, sosiaaliseen verkostoon jne. Vanhempainliitto tulee esittämään tätä sisällöksi THL:n valmistelussa olevaan Kansalliseen sisäilmaohjelmaan.

Kommentoimme seuraavassa erikseen muutamia toimenpideohjelman kohtia (numeroiden):

2 On hyvä, että sivuilla 11–12 on eritelty ohimenevät ja vaikeat, toimintakykyä haittaavat oireet ja se, että hoitoa, kuntoutusta ja sosiaaliturvaa pitää parantaa. Hoidon pitäisi olla paremmin löydettävissä ja siihen pitäisi päästä nopeammin. Altistuksen katkaiseminen ajoissa on tärkeintä sairastelevien kohdalla ja siihen pitäisi olla keinoja: oireileva oppilas tai opettaja pitäisi pystyä nopeammin siirtämään terveellisiin tiloihin.

2.2 Ohjelman kuluessa on tärkeää kartoittaa jo olemassa olevat tuki- ja neuvontapalvelut. Tähän kartoitukseen täytyy sisällyttää myös järjestöjen tarjoamat palvelut. Esimerkiksi Hengityслиitto, Suomen Vanhempainliitto ja Homepakolaiset aloittavat vuonna 2018 uuden Ratkaistaan yhdessä -hankkeen (STEA-rahoitteinen), jossa kehitetään ja aloitetaan uudenlaisia tuki- ja neuvontapalveluilta oppimisympäristöjen sisäilmasta sairastuneille. Vanhempainliiton mielestä olisi tärkeää koota yhteen sisäilmatoimijoita (valtion, kuntien ja järjestöjen edustajia) säännöllisesti esim. neuvottelukunta-tyyppisesti, jotta ohjelman toimeenpanosta olisi mahdollista vaihtaa tietoa ja ajatuksia.

2.5 Lainsäädäntöselvityksessä on ehdottomasti huomioitava lapsen oikeuksien sopimus ja sen toteutuminen lainsäädännön näkökulmasta.

2.7 Sosiaali- ja terveydenhuollon toimintamalleissa on huomioitava myös se, että sisäilmaan liittyvissä prosesseissa on mukana usein myös muiden hallinnonalojen toimijoita. Koululaisten kohdalla kouluterveydenhuollon lisäksi sivistystoimella on merkittävä rooli esim. oireilmoitusten käsittelyssä. Toisaalta päiväkotien sisäilmasta oireilevien lasten kohdalla ei ole mitään olemassa olevia prosesseja esim. oireilmoitusten kertymisen näkökulmasta, koska päiväkotikäiset lapset ovat neuvolaterveydenhoidon piirissä.

2.8 Kuntoutuspoliklinikoiden perustamisessa tulee huomioida myös sisäilmasta oirehtivat/sairastuneet lapset.

2.10 Viestintätaitojen kehittämisessä on lueteltujen tahojen lisäksi huomioitava myös tilojen käyttäjät, eli kuntalaiset (niin aikuiset kuin lapsetkin).

3.1 Oppilaitosrakentamisen tavoitteet ovat hyvät. Palveluverkon kehittämisessä on kuitenkin huomioitava se, että palveluverkkoa ei voi supistaa määrättömiin. Viimeisen 10 vuoden aikana perusopetuksen oppilaitosverkkoa on supistettu merkittävästi. Tällä hetkellä yli 120 000 perusopetuksen oppilasta on koulukuljetusten piirissä ja kunnat käyttävät koulukuljetuksiin yli 180 miljoonaa euroa vuosittain. Palveluverkkoja suunniteltaessa ei Vanhempainliiton näkemyksen mukaan ole järkevää enää kasvattaa kuljetusoppilaiden määrää. Palveluverkkotarkasteluissa on tärkeää huomioida aina lapsivaikutusten arviointi ja kuntalaisten kuuleminen.

3.1.1 Terveet tilat 2028 -toimintamallin kehittämisessä on syytä huomioida, että kuntien tulisi sisällyttää prosesseihinsa lapsivaikutusten arviointi sekä toteuttaa kuntalaisten osallisuutta.

7. On tärkeää, että ohjelmasta viestitään tehokkaasti ja vuorovaikutuksellisesti. Vanhempainliiton mielestä olisi tärkeää, että ohjelma tuottaisi myös sellaista viestinnällistä tukea, jota kunnat voisivat hyödyntää omassa toiminnassaan.

2. Onko toimenpiteiden toteutuksen arvioitu aikataulu toimiva

Aikataulu on selkeä ja on hyvä, että kaikille toimenpiteille on annettu aikataulu. Vanhempainliitto toivoisi kuitenkin näkevänsä toimenpiteiden joukossa toimenpiteen tai veloitteen jo vuonna 2018 kunnille siihen, että julkisissa tiloissa oireilevien ihmisten tilanne tulisi kokonaisvaltaisesti selvittää: Missä tiloissa ihmiset oireilevat, miten oireilu vaikuttaa työ/opiskelukykyyn ja miten oireilevia/sairastuneita voidaan tukea? Millä tukitoimilla varmistetaan, että oppilas voi jatkaa opintojaan, eikä koulu jätä yksittäisten oppilaan asiaa hoitamatta? Miten varmistetaan oireilevien altistuksen katkaiseminen ennen kuin sairaudet muuttuvat vakaviksi ja oireet pysyviksi?

3. Mitä muita toimenpiteitä tai selvityksiä pidetään tarpeellisena ja miksi

Kommentoimme tätä kohdan 1 yhteydessä.

4. Miten eri tahot yksityisistä kansalaisista, yrityksistä ja heidän järjestöistään aina kuntien ja valtion viranomaisiin haluavat olla mukana Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelman toimeenpanossa.

Suomen Vanhempainliitto, Kuntaliitto ja Opetushallitus ovat käynnistäneet yhteisen työn tavoitteenaan luoda prosessikuvaus siitä, miten oppilaan oikeudesta opetukseen huolehditaan sisäilmatilanteissa. Tämän työskentelyn tulokset jaetaan valtakunnallisesti kuntien käyttöön. Prosessikuvauksen luomisen voi sisällyttää Terveet tilat 2028 -ohjelmaan ja/tai THL:n Kansalliseen sisäilmaohjelmaan.

Hengityслиitto, Suomen Vanhempainliitto ja Homepakolaiset ovat käynnistäneet Ratkaistaan yhdessä -hankkeen, jonka tarkoituksena ja tavoitteena on, että oppimisympäristöjen sisäilmasta oireilevien ja sairastuneiden lasten perheet saavat keinoja ja voimavaroja ratkaista arkensa ongelmia ja vähentää lastensa syrjäytymisriskiä yhdessä vapaaehtoisten ja kunnan viranomaisten kanssa nivomalla yhteen perheyhteisöjen tueksi kehitettävää vertaistukea, vapaaehtoista auttamista, edunvalvontaa ja kunnan hyviä käytäntöjä. Tämä hanke tukee Terveet tilat 2028 -ohjelman sekä Kansallisen sisäilmaohjelman toteuttamista.

Suomen Vanhempainliitto on mielellään mukana kehittämässä prosesseja, joihin liittyy käyttäjäkokemuksen kerääminen ja/tai käyttäjäviestinnän kehittäminen. Vanhempainyhdistyksillä on päiväkodeissa ja kouluissa tärkeä rooli käyttäjäkokemuksen keräämisessä niin lapsilta kuin vanhemmiltakin. Tällä hetkellä käyttäjäkokemuksen kartoittaminen tarkoittaa usein sitä, että asiasta kysytään rehtorilta, terveydenhoitajalta ja mahdollisesti opettajilta. Prosesseissa on tärkeää varmistaa, että myös lapsia ja vanhempia kuullaan. Lisäksi viestinnässä on aina huomioitava käyttäjät ja viestinnän tulee olla luottamusta rakentavaa.

Suomen Vanhempainliitto ry, Finlands Föräldraförbund rf

Jenni Helenius
Varapuheenjohtaja, sisäilmatyöryhmän pj

Ulla Siimes
Toiminnanjohtaja